

Jocs tradicionals a la comarca del Maresme

Rosa Canela Balsebre
Yolanda Tarrés Capdevila
Ma Josep Nogués Furió

En el transcurs de l'any 1998, el nostre equip format per tres antropòlogues, va dur a terme la recerca sobre els Jocs Tradicionals al Maresme, fent una aproximació antropològica a la cultura popular i tradicional de la comarca.

Els objectius que van guiar la investigació van ser:

Elaborar un inventari amb una descripció aprofundida dels diferents jocs tradicionals practicats a tots els pobles de la comarca del Maresme, entenent com a jocs tradicionals tots els jocs i divertiments, amb totes les seves variants, que es practicaven a la comarca del Maresme des de finals del segle passat fins als anys seixanta. I alhora crear una fitxa informatitzada per poder ser utilitzada, també, en investigacions posteriors, per a l'estudi dels jocs tradicionals en altres zones; de manera que permeti una anàlisi comparativa. Buscant, també, que fos una fitxa que, amb l'ajut d'il·lustracions, donés una descripció clara de les característiques del joc, per tal de poder ser una eina en el món educatiu

o de l'animació sociocultural. Un dels principals objectius va ser que tot el material recollit pogués ser útil a les persones interessades en el tema.

Igualment es buscava plasmar en la descripció dels jocs el context econòmic i sociocultural de l'època, així com les nocions d'espai i temps en l'imaginari col·lectiu; i estudiar les diferents funcions que els jocs tenien per a aquella població en aquell moment, veient com el fet de jugar es relacionava tant amb les relacions de producció com amb el món de les emocions.

Un altre dels objectius fou que la població del Maresme se sentís representada amb el resultat final de la investigació. Que esdevingués per als mateixos habitants també un document de la memòria col·lectiva en el qual reconeguin una època determinada de la seva vida, o de la dels seus pares, dels seus avis, o dels rebesavis, etc.

La metodologia de treball utilitzada en aquest estudi parteix de la consideració dels jocs tradicionals com a elements d'i-

dentitat que formen part del patrimoni cultural d'una societat. En aquest sentit, s'ha enfocat la recerca dels diferents jocs des de la realitat sociocultural i històrica del context en què es jugaven. Recollint els tipus de jocs, les regles, i els materials emprats i, a més a més, comprendre el fet de jugar dintre de les característiques històriques, econòmiques i culturals d'aquell context concret.

Per a això, s'ha escollit el mètode de l'antropologia: copsar el punt de vista dels mateixos actors entenent-los dintre del seu entorn més immediat i alhora del context general d'aquella època. És a dir, la metodologia ha consistit a analitzar els jocs tradicionals posant-se en el lloc dels que hi jugaven i mirar amb els seus ulls, per tal d'intentar comprendre la relació que tenien els jocs i el fet de jugar amb l'entorn immediat i general dels mateixos actors.

És per tot això, que s'ha treballat principalment amb les següents tècniques qualitatives: l'entrevista en profunditat i l'observació participant. En l'entrevista en profunditat s'ha utilitzat la memòria oral com a font d'informació, s'han fet entrevistes amb gent gran de la comarca que havien jugat, i que havien vist jugar en el període cronològic objecte del nostre estudi, i també s'ha entrevistat responsables d'entitats, historiadors locals, etc. Pel que fa a l'observació participant, es van aprofitar diverses activitats de jocs per a nens organitzades

per a gent gran durant el període en què es feia el treball de camp i, per altra banda, es formaren grups per jugar als diferents jocs amb els avis i àvies disposats a formar-hi part. La informació recollida amb aquestes tècniques es va contrastar i complementar amb el recull i el buidatge bibliogràfic i amb els qüestionaris utilitzats.

El treball de recerca s'ha seguit segons com s'havia plantejat en el projecte, però variant l'ordre de l'organització del pla del treball de camp. En lloc d'iniciar la recerca demanant la col·laboració d'institucions de gent gran perquè omplissin uns qüestionaris, es va començar amb les entrevistes en profunditat. Així, s'han fet moltes més entrevistes de les previstes i això ha millorat i enriquit molt la investigació, ja que el fet d'estar allí i tenir una conversa, permet copsar les expressions, actituds, impressions, sentiments, etc. dels entrevistats, alhora que ofereix una informació molt més global i completa que el llenguatge escrit.

La investigació va **concloure** amb més de cent fitxes de jocs tradicionals, i una part teòrica i reflexiva sobre tot el procés de recerca i la informació recollida, amb una atenció especial a aquelles entitats i activitats claus en l'estudi dels jocs tradicionals al Maresme: com la Fàbrica de Jugetes Borrás de Mataró, la Festa del Càntir d'Argentonà, la festa de Reis, etc.

El treball que s'ha fet ha permès reflexionar a fons sobre el fet de jugar, i espe-

cialment sobre la tradició i els nous jocs al Maresme. S'ha pogut constatar el caire dinàmic de la tradició i la cultura catalana, i és per això que ens podem mostrar optimistes, ja que estem convençudes que les modificacions i introduccions que vénen d'altres indrets enriqueixen els nostres sabers des de fa molts segles i així continuarà succeint en el futur. Per tant, només el decurs dels anys farà que molts dels jocs d'avui esdevinguin, amb el temps, tan tradicionals com entenem que ho són els dels nostres avis. En aquest sentit són molt interessants els jocs del càntir d'Argentonà, que "s'inventen" en el moment en què es recupera la festa, la petanca que tanta difusió està tenint al Maresme, sobretot a Mataró, i altres jocs introduïts per la influència de les noves immigracions, com és el cas del joc de l'*awalé* activat pel Grup de Recerca de Minories Culturals.

Amb aquest treball s'ha volgut fer una aportació als sabers populars de les nostres terres i recollir els records d'infantesa i adolescència dels ancians d'avui. A través de la memòria oral, molts jocs han perdurat, malgrat les circumstàncies adverses i de distinta natura. Escoltant-los i analitzant els seus records s'ha pogut elaborar un inventari que vol presentar els jocs tradicionals a la comarca del Maresme, perquè aquesta és una terra rica en tradicions, però també un bon reflex de l'evolució històrica de Catalunya des de principis de segle fins als nostres dies.